

Kies voor de toekomst

Standpunten verkiezingsprogramma D66 Montferland 2022-2026

Laat iedereen vrij, maar niemand vallen

Tekst

Mark Heebing
Freddy van Dijken
Ruth Mijnen

December 2021, D66 Montferland

[www D66.nl/montferland](http://www.D66.nl/montferland)

facebook.com/D66Montferland

instagram.com/d66montferland

twitter.com/D66_Montferland

Inhoudsopgave

Woord vooraf	4
D66 krijgt het voor elkaar	4
Onze successen	4
1. D66 kiest voor een aantrekkelijke en groene woon-, werk- en leefomgeving	6
We bouwen voor de toekomst	6
We zorgen voor leefbaarheid in Montferland	7
We kiezen voor cultuur in de gemeente	10
We bieden kansen op de arbeidsmarkt	11
2. D66 kiest voor ambitie op het gebied van duurzaamheid, groen en klimaat	13
We investeren in de energietransitie	13
We hebben zorg en aandacht voor het landschap	14
We herstellen de biodiversiteit	15
We pakken de droogte aan	16
We kiezen voor een groen woongebied	16
3. D66 kiest voor preventie, een gezonde leefstijl en een toekomstbestendige zorg	18
We bevorderen een gezonde leefstijl	18
We kiezen voor zorg die bereikbaar is voor iedereen die het nodig heeft	18
4. D66 kiest voor het beste onderwijs	20
We zorgen voor de beste onderwijsvoorzieningen	20
We kiezen samenwerking	20
5. D66 kiest voor kansengelijkheid en gaat uit van de kracht van mensen zelf	22
We zorgen ervoor dat iedereen kan meedoen	22
We kiezen voor de inwoner die zelf aan zet is	23
We kiezen voor een faciliterende gemeente	23
6. D66 kiest voor een slagvaardige, betrouwbare en integer bestuur	25
Wij kiezen voor een integer bestuur	25
We kiezen voor regionale samenwerking	26
We zorgen ervoor dat de gemeentelijke financiën op orde zijn	26
Bijlage 1: Onze vijf richtingwijzers	28

Woord vooraf

Het verkiezingsprogramma 2022-2026 van D66 Montferland staat vol met groene ambities en D66-idealen. Optimistisch en toekomstgericht. Wij zijn er trots op, ook omdat het realistisch, bereikbaar én haalbaar is.

D66 krijgt het voor elkaar

Zo luidde de titel van ons verkiezingsprogramma 2018-2022. In de afgelopen raadsperiode hebben wij laten zien dat wij het voor elkaar kunnen krijgen door open en transparant te zijn, door samen te werken en voor onze idealen te blijven staan. En we hebben met succes voor het eerst in de geschiedenis van de gemeente Montferland deelgenomen aan het college van burgmeester en wethouders.

Onze successen

- ✓ Er is geïnvesteerd in kwalitatief hoogwaardige sportvoorzieningen. Er zijn toekomstbestendige sportparken gerealiseerd in 's-Heerenberg en Zeddam in samenspraak met alle betrokken sportverenigingen en flink geïnvesteerd in de samenwerking tussen de (sport)verenigingen in Didam, wat heeft geleid tot Open Club de Nevelhorst en een investering in een nieuw sport- en beweeglandschap in Didam. Ook in de kernen Kilder (gymzaal), Nieuw Dijk (voetbalveld) en Beek (voetbalveld) is geïnvesteerd.
- ✓ In de sportnota "Montferland beweegt" is er nadrukkelijk aandacht voor sport als middel. Er is een lokaal Beweeg en Sportakkoord gesloten, waarbij sport, cultuur, zorg en welzijnsorganisaties gezamenlijk afspraken hebben gemaakt om inwoners van Montferland in beweging te krijgen. Het sportaanbod is vergroot met name voor ouderen in de Old Stars sporten en zichtbaar in Max Vitaal.
- ✓ Gemeente Montferland zet steeds meer in op preventie en het verbinden van zorg met sport en cultuur. Er is een intensieve samenwerking tussen de gemeente (medewerkers Sociaal Team) en de sociaal werkers van Welcom. Steeds meer maatschappelijke initiatieven worden opgestart en ondersteund.
- ✓ Er is een keuze gemaakt voor een Integraal Kind Centrum (IKC) in 's-Heerenberg op een mooie locatie, die volop kansen biedt. De samenwerking met de bibliotheek en de kinderopvang bevordert de kansengelijkheid.
- ✓ Geld is vrijgemaakt om woningbouw voor iedereen mogelijk te maken.
- ✓ Er is ingezet op extra capaciteit bij vergunning en handhaving, ruimtelijke ordening en het sociaal team. Zodat er meer en sneller woningen gebouwd kunnen worden. Zodat inwoners ook weer snel en goed geholpen kunnen worden die een zorg of hulpvraag hebben. En dat, als we regels met elkaar afspreken, we ons daar ook aan houden en op handhaven.

- ✓ De bestuurscultuur in Montferland is aan de orde gesteld. Onze inwoners hebben recht op een betrouwbaar en transparant bestuur. En we hebben daarbij ons hoofd boven het maaiveld uitgestoken. Dat was niet altijd even makkelijk. Maar de eerste stappen naar een open en democratische bestuurscultuur zijn gezet.
- ✓ Het subsidiebeleid is geëvalueerd en na onderzoek van de rekenkamercommissie gaat de raad aan de slag met de verbeterpunten, zodat er een transparant beleid komt en er ook duidelijke meetbare resultaten zichtbaar zijn.
- ✓ Het wijk- en kerngericht werken in Montferland is tegen het licht gehouden. Participatie staat nadrukkelijk op de gemeentegenda. In het nieuwe participatiekader is duidelijk waar inwoners kunnen meeweten, meedenken of meebeslissen.
- ✓ De bewoners van de kernen Loil en Braamt hadden zelf de hoofdrol bij het opstellen van de dorpsplannen.
- ✓ De uitvoeringsagenda Montferland Energieneutraal is vastgesteld, net als het afwegingskader Grootchalige energieopwekking met wind- en zonne-energie. Dat maakt de weg vrij voor een energieneutrale gemeente Montferland.
- ✓ De gemeente Montferland heeft een eerste aanzet gemaakt voor een missie en visie voor de gemeente Montferland, waarbij Natuur, Landschap en Recreatie een prominente rol heeft.
- ✓ We hebben volop aandacht voor biodiversiteit, het ecologisch bermbeheer en het aanplanten van meer bomen in de gemeente Montferland.
- ✓ Gemeente Montferland is een campagne gestart om inwoners actief te vragen om met vergroeningsmaatregelen bij te dragen om de klimaatverandering tegen te gaan.
- ✓ Er zijn duidelijke keuzes gemaakt op het gebied van Recreatie en Toerisme in samenwerking met de toeristische branche.

- ✓ D66 heeft de verantwoordelijkheid genomen om keuzes te maken de afgelopen jaren, en dat was af en toe pijnlijk, maar wel noodzakelijk. Die keuzes hebben er onder andere toe geleid dat de gemeente Montferland er nu wel financieel gezonder voor staat.

Wij zijn nog niet klaar met onze ambities en ons werk. We zetten ons werk graag voort in een nieuwe bestuursperiode, waarin we willen blijven samenwerken om onze doelen te bereiken.

Stem D66!

Freddy van Dijken

Lijsttrekker D66 Montferland

1. D66 kiest voor een aantrekkelijke en groene woon-, werk- en leefomgeving

Montferland is een aantrekkelijke woongemeente, waar het prettig leven is en er voldoende werkgelegenheid is. D66 wil meer ruimte voor nieuwe woonvormen. We willen meer bouwen en de kansen voor jongeren vergroten. Wat D66 betreft komt er de komende periode meer aandacht voor cultuur in Montferland.

We bouwen voor de toekomst

De komende periode willen we bouwen voor iedereen met bijzondere aandacht voor jongeren, ouderen, mensen met een zorgvraag, statushouders en arbeidsmigranten. Daarbij bouwen we conform de wettelijke normen. We willen een stapeling van extra eisen beperken, zodat de betaalbaarheid van nieuwbouwwoningen niet verder onder druk komt. Realiseerbaarheid en betaalbaarheid moeten in balans zijn. We willen zorgen voor voldoende bouwlocaties. Bouw gebeurt zoveel mogelijk binnen de kernen. Bij verdichting hebben we oog voor de groene ruimte in verband met hittestress en wateroverlast. We laten woningbouw en natuurontwikkeling elkaar versterken, ook als dat op korte termijn een lagere financiële opbrengst voor de gemeente betekent.

D66 wil ruimte voor vernieuwende woonconcepten, die beter aansluiten bij de huidige behoefte van inwoners, zoals kleinere woningen, gedeelde faciliteiten en gedeelde buitenruimte. Kleinschalige en inclusieve gemeenschappen, waarin jong en oud meer omzien naar elkaar hebben met een toename van veiligheid, een vitaler buitengebied, minder eenzaamheid en lagere kosten voor WMO en zorg tot gevolg. Het draagt tevens bij aan de woningbouwopgave: de bouw van betaalbare woningen voor het lage en middensegment, en dus meer doorstroming en flexibele bouw. Ook willen we een impuls geven aan nieuwe en duurzame woonvormen zoals klimaatadaptief, circulair, energieneutraal en gasloos bouwen. We willen meer verbinding met alle bouwende partijen - op gemeentelijke én particuliere grond - om gemeentelijke doelen voor collectief wonen te realiseren. We stimuleren en faciliteren de samenwerking tussen burgerinitiatieven, woningcorporaties, zorginstellingen en ontwikkelaars.

De huidige rood voor rood-regeling biedt mogelijkheden om woningbouw in het buitengebied te realiseren. Bij een Rood voor Rood regeling worden leegstaande (lelijke) gebouwen op een erf gesloopt in ruil voor een bouwkael voor een (compensatie-)woning. Het allerbelangrijkste hierbij is dat er een erf overblijft dat past binnen het landschap. De uitgangspunten en uitvoering van de huidige regeling zorgen echter voor grote problemen bij de ambtelijke organisatie. Door hele specifieke eisen te stellen aan de inrichting/ indeling van de nieuw te bouwen bebouwing, zorg je er voor dat handhaving achter de voordeur noodzakelijk is. Dat is ongewenst en langdurige capaciteitstekort bij de afdeling Vergunning en Handhaving zorgt voor ongewenste situaties, doordat er zeer beperkt gehandhaafd wordt en de gestelde uitgangspunten van de huidige rood-voor rood-regeling niet gerealiseerd wordt (bijvoorbeeld verrommeling in het landschap door ongewenste bijgebouwen).

Wij stellen voor de rood voor rood-regeling om te vormen en niet te gebruiken voor het toevoegen van woningen buiten de bebouwde kom. Zorg voor bestemmingen in/aan de bebouwde kom voor de eigenaar van het te slopen 'rood'. Het toevoegen van woningen buiten de bebouwde kom brengt veel extra mobiliteit met zich mee, vermindert draagvlak van voorzieningen binnen de bebouwde kom én een tekort aan voorzieningen voor mensen buiten de bebouwde kom op termijn. Vooral als mensen ouder worden en niet meer zelfstandig met de auto naar voorzieningen kunnen levert dit problemen (en /of extra zorgkosten) op.

We zetten in op vroegtijdige samenwerking met het bedrijfsleven. In de ontwerpfase liggen de grootste duurzaamheidskansen. Bouw- en infrabedrijven werken graag in de keten samen om tot een optimale oplossing te komen. Bijvoorbeeld via een bouwteam of twee fasen contract.

Onze ambities met betrekking tot wonen in Montferland:

- ✓ We gaan minimaal 1000 nieuwe woningen bouwen voor 2030.
- ✓ We zorgen ervoor dat er nieuwe collectieve en tijdelijke woonvormen mogelijk zijn.
- ✓ We zorgen dat er locaties voor geclusterde woonvormen voor jongeren, (zorgbehoevende) senioren en statushouders beschikbaar zijn.
- ✓ We verruimen de mogelijkheden tot het plaatsen van een (tijdelijke) mantelzorgwoning.
- ✓ We zorgen ervoor dat er een versnelling, versimpeling en verduidelijking van procedures is, zodat we sneller kunnen bouwen. In het kader van de Omgevingswet werken we met een Participatienota. Hierin is vastgelegd hoe in Montferland belanghebbenden worden betrokken bij planvorming.
- ✓ We gaan spaarzaam om met bouwen in het buitengebied. De zogenaamde Rood voor rood-regeling gaan we herzien en gebruiken die niet meer voor het toevoegen van woningen buiten de bebouwde kom.
- ✓ D66 wil duurzamer aanbesteden. Bij de gunning van projecten laten we duurzaamheid, zoals energiezuinig (ver)bouwen, klimaatadaptief, natuurinclusief en circulair bouwen zwaar meewegen.
- ✓ De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld bij verduurzaming door vol in te zetten op verduurzaming van scholen, instellingen en gemeentelijk vastgoed.

We zorgen voor leefbaarheid in Montferland

Jongerenparticipatie krijgt meer ruimte. **Do it together – do it yourself.** De jongeren van deze tijd pakken het anders aan. En daarvoor hebben ze ruimte nodig. Ruimte om te onderzoeken, te ondernemen en te leren van fouten. Mislukken bestaat niet, soms lukt iets niet en ga je verder. Dat vraagt een andere zienswijze van de lokale overheid en haar ambtenaren.

Wij willen dat de gemeente aan alle verenigingen die subsidie ontvangen vraagt om een actief jeugdbeleid op te stellen om jongeren te betrekken bij activiteiten. De verenigingen zullen hierover ook verantwoording af moeten leggen.

D66 juicht van harte toe dat jongeren zelf activiteiten organiseren. De gemeente moet wat ons betreft een zeer laagdrempelige mogelijkheid aanbieden om hiervoor subsidie aan te vragen. Hiervoor is een vast aanspreekpunt. Jongerenwerk heeft goede contacten met de jongeren en kunnen daarvoor ingezet worden, net als voor de uitvoering en begeleiding van de activiteit.

Het bieden van perspectief voor jongeren wordt steeds moeilijker en aansluiten vanuit de hulpverlening bij de cultuur van de straat, die deze jongeren met zich meebrengen, wordt ook steeds moeilijker. Een straathoekwerker kent de jongeren. We ambiëren een werkwijze zoals Streetcare. Streetcare richt zich als methodiek op het anders kijken, anders denken en anders werken met deze jongeren. Inzichten van de straatcultuur, een vernieuwende kijk op de inzet van preventie en een diepgang op aansluiten bij het gezinssysteem zorgen ervoor dat je in verbinding komt met de doelgroep.

Montferland is een podium waar mensen van alle culturen en van alle leeftijden, gezond van lijf en leden of met een fysieke, verstandelijke of maatschappelijke beperking samenkomen om te genieten van artistieke kwaliteit of entertainment. Dat is de kracht van een festival, concert of manifestatie: verbinding, ontspanning en ontdekking. We staan achter organisatoren en omarmen ze, want een bruisende gemeente is er voor iedereen.

Samen gaan we aanvullende middelen werven voor kunst en cultuur. Financiële middelen voor kunst en cultuur kunnen ook deels ook buiten de gemeentelijke begroting worden gevonden. Nederland kent tal van lokale, regionale en landelijke private én publieke fondsen die een financiële bijdrage leveren aan de culturele ambities van de gemeente Montferland.

Cultuureducatie betekent zelf muziek maken, toneelspelen, tekenen, fotograferen en dansen. Maar cultuureducatie betekent ook bezoek aan voorstellingen, musea en cultureel erfgoed. Kinderen en jongeren leren tijdens deze activiteiten kijken, samenwerken, luisteren, invoelen, ontdekken. Samengevat staat cultuureducatie voor creativiteitsontwikkeling, experiment en onderzoek, en reflectie (enkele vaardigheden van de 21ste eeuw). Deze vaardigheden dragen bij aan de ontwikkeling van kinderen en jongeren richting volwassenheid.

Een grote groep mensen heeft moeite met lezen en schrijven en/of rekenen. Laaggeletterdheid heeft effect op gezondheid, geldzaken, gezin en werk. De bibliotheek heeft een essentiële functie bij het bevorderen van lezen, leesplezier en taalontwikkeling. Hiermee speelt de bibliotheek een belangrijke rol in het tegengaan van laaggeletterdheid. Ook geeft de bibliotheek toegang tot kennis en informatie en ondersteunt de bibliotheek bij het opdoen van digitale vaardigheden. Als lokale instelling is de bibliotheek laagdrempelig en toegankelijk voor iedereen, ongeacht leeftijd en achtergrond. Dit maakt de bibliotheek een belangrijke ontmoetingsplaats voor alle inwoners van de gemeente.

Kunst in de openbare ruimte vergroot het gevoel van welzijn. Mensen waarderen hun leefomgeving hoger als er kunst in de wijk is. Stimuleer en faciliteer dat bij nieuwe projecten er ruimte en budget wordt vrijgemaakt voor kunst in de openbare ruimte.

Door historische gebouwen en plekken te behouden én te ontsluiten voor een breed publiek wordt niet alleen kennis van het verleden gestimuleerd maar tegelijkertijd een link gelegd

naar het heden en de toekomst. Naast het tastbare, materiële erfgoed, is het immateriële erfgoed net zo belangrijk. Door Storytelling zal het draagvlak voor het behoud van erfgoed vergroot worden. Storytelling is door de verhalen achter het erfgoed te vertellen, de "stenen" tot leven te wekken en meer tot de verbeelding te laten spreken. Het wordt makkelijker te begrijpen waarom iets erfgoed is. Gekoesterd erfgoed draagt bij aan hoogkwalitatief toerisme en daarmee ook aan de economische bloei van Montferland.

Lokale media verzorgen aanbod dat is gericht op de directe leefwereld van inwoners van de gemeente. Deze omroepen zorgen voor lokale informatie die iedereen aangaat omdat het zo dichtbij staat. De lokale media verbindt mensen met elkaar en met hun omgeving waarmee ze zorgen voor gemeenschapsgevoel en participatie. Er liggen ook steeds meer politieke taken op lokaal niveau, die afgelopen jaren alleen maar toegenomen zijn en is daarmee de functie en behoefte aan lokale media nog groter geworden. Voor het goed functioneren van de democratie zijn lokale media belangrijk, omdat ze informeren wat er allemaal gebeurt in ieders directe leefomgeving.

Op het gebied van openbaar vervoer zijn de afgelopen tijd stappen gezet. D66 blijft in regionaal verband pleiten voor hoogwaardig, betaalbaar en toegankelijk openbaar vervoer. D66 pleit voor een snelle(re) treinverbinding tussen Arnhem en Didam en een directe busverbinding tussen Nijmegen-Kleve en-Doetinchem.

Investeer in Montferland als fietsgemeente. Zorg voor een fijnmazig en herkenbaar fietsennetwerk, door ook fietspaden duidelijk zichtbaar te maken (door het aanbrengen van een kleur). Maak bredere fietspaden om ruimte te creëren voor nieuwe vormen van vervoer.

Onze ambities met betrekking tot leefbaarheid in Montferland:

- ✓ We kiezen ervoor om niet alles te willen voorprogrammeren, maar geven vertrouwen en geld (experimenteergeld) aan jongereninitiatieven.
- ✓ We zetten in op jongerenwerk en een straathoekwerker, waarbij een directe link wordt gelegd met jeugdhulp en er echt verbinding wordt gemaakt met de doelgroep.
- ✓ We laten verenigingen, die subsidie ontvangen, actief jeugdbeleid opstellen om jongeren te betrekken bij activiteiten.
- ✓ We bieden organisatoren van evenementen ruimte, organisatiecapaciteit en ondersteuning in het bijvoorbeeld eenvoudiger verkrijgen van vergunningen en faciliteiten.
- ✓ We zorgen er voor dat er voldoende ambtelijke kennis en ondersteuning is om aanvullende middelen te werven voor kunst en cultuur, samen met de betrokken culturele partners.
- ✓ D66 wil extra investeren in cultuureducatie door de deelname aan programma's als Cultuureducatie met Kwaliteit en Meer muziek in de Klas voortzetten en sterker stimuleren.
- ✓ D66 wil laaggeletterdheid tegengaan en de functie van de bibliotheek daarin helpen versterken.
- ✓ We willen dat de bibliotheek in zowel Didam als 's-Heerenberg een belangrijke rol vervult aan de persoonlijke ontwikkeling van mensen. Bijvoorbeeld door

laaggeletterdheid te bestrijden. Of door ervoor te zorgen dat mensen meer gaan lezen. De samenwerking met Welcom, scholen en andere maatschappelijke partners wordt nadrukkelijk gestimuleerd.

- ✓ We willen dat er een 1%-regeling wordt opgezet om kunst in publieke gebouwen en openbare ruimte te bevorderen. Daarbij vragen we om zoveel mogelijk kunstenaars uit de gemeente of regio te betrekken.
- ✓ We willen stimuleren dat cultureel erfgoed een belangrijke functie vervult, waarbij de kennis van het verleden gestimuleerd, maar tegelijkertijd een link gelegd wordt naar het heden en de toekomst.
- ✓ De lokale media moet een stevige financiële basis hebben om goede informatievoorziening te garanderen. Goede lokale journalistiek kost geld.
- ✓ We willen de gemeente Montferland blijven ontwikkelen als fietsgemeente door bijvoorbeeld zichtbare en bredere fietsroutes.

We kiezen voor cultuur in de gemeente

Culturele voorzieningen zijn essentieel voor leefbaarheid en een aantrekkelijk vestigings- en bezoekersklimaat. De culturele voorzieningen die de gemeente Montferland heeft, maken het een fijne plek om te wonen en werken. Ze vormen de basis van ons lokale culturele klimaat en de aantrekkingskracht op mensen. Cultuureducatie in het onderwijs genereert innovatie op de lange termijn. De toekomstige uitdagingen waar wij onze kinderen mee confronteren maken dat creativiteit de belangrijkste 21^e- eeuwse vaardigheid wordt.

Cultuurparticipatie is een integraal middel voor zorgpreventie. Uit steeds meer wetenschappelijk onderzoek blijkt dat investeren in preventie met cultuur zorgkosten bespaart. Een integraal zorgbeleid waar cultuur als bindmiddel wordt ingezet zal de komende tijd van enorme waarde blijken voor herstel na Corona, maar ook daarna. Zeker als dat gebeurt in een samenwerking met zorgpartners en culturele instellingen. Cultuur moet er zijn voor iedereen. In het beleid van OCW voor de komende periode hebben overheden en instellingen de opdracht toe te groeien naar een diverse en inclusieve samenleving. Kunst en cultuur spelen hierbij een cruciale rol. Cultuur is immers ook een bindmiddel voor inclusie.

Onze ambities met betrekking tot cultuur:

- ✓ We ondersteunen de culturele organisaties zoals schouwburg Amphion, koren, orkesten, verenigingen, musea, podia, filmhuizen, jeugdwerk, ateliers.
- ✓ We ondersteunen en stimuleren het multifunctioneel gebruik van culturele bedrijfsgebouwen.
- ✓ D66 stimuleert dat een substantieel deel van de gemeentelijke cultuurbegroting geïnvesteerd wordt in cultuureducatie en in innovatieve en creatieve vormen van onderwijshuisvesting.
- ✓ D66 stimuleert dat scholen hun financiële mogelijkheden, zoals de gelden vanuit het Nationaal Programma Onderwijs benutten voor Cultuureducatie.
- ✓ D66 stimuleert gemeentelijk arrangementen met de Cultuurkaart en MBO Card, zodat iedere jongere in aanraking komt met kunst en cultuur in de gemeente Montferland.

- ✓ D66 investeert in instellingen en initiatieven, die cultuur preventief inzetten in jeugd- en ouderenzorg.
- ✓ D66 investeert in de ontkokering tussen cultuur, sociaal domein en onderwijs, o.a. met de brede regeling combinatiefunctie en focust hierbij naast Sport ook op Cultuur.
- ✓ We stimuleren en ondersteunen initiatieven en instellingen, die investeren in het verbinden van groepen die de weg naar cultuur niet altijd even makkelijk kunnen vinden.
- ✓ We zorgen voor voldoende middelen om financiële drempels weg te nemen, zodat iedereen kan participeren. We behouden de Meedoen-regeling in de gemeente Montferland, zodat mensen met weinig eigen geld en inkomen ook kunnen deelnemen of lid kunnen worden van een (sport)vereniging).
- ✓ We streven naar een grote diversiteit aan culturele ondernemers, zodat er voor iedereen wat te vinden is.

We bieden kansen op de arbeidsmarkt

D66 ziet veel kansen in de technieksector. In de technische sectoren is de komende jaren volop werk. In Montferland willen we bedrijven en opleidingsinstellingen helpen door lokale promotiecampagnes of technieklessen op scholen te initiëren. De bestaande activiteiten willen we verder versterken en uitbreiden. Hiermee krijgen inwoners goede kansen op de arbeidsmarkt.

We willen langer meebetalen aan loonkosten van kandidaten die vanuit een uitkering aan het werk gaan. We maken het mogelijk voor kandidaten die vanuit een uitkering aan de slag willen in de bouw en infra, om met behoud van uitkering het voortraject voor een leerwerkopleiding te volgen. Na afronding is het belangrijk dat zij-instromers het vak in de praktijk leren. Het biedt kansen aan ondernemers én medewerkers. Hierdoor dragen we bij aan goede arbeidsomstandigheden en lokale werkgelegenheid.

De afgelopen periode heeft D66 hoge eisen gesteld onder welke voorwaarden DocksNLD 2 mogelijk gemaakt kan worden. D66 blijft er op toezien dat de gemaakte afspraken worden nagekomen. D66 houdt vast aan de ambitie om het meest duurzame bedrijvenpark te realiseren en zorgt voor een goede landschappelijke inpassing.

Veel werk in de gemeente wordt gedaan door arbeidsmigranten. Zij hebben recht op goede huisvesting. Bij nieuwe locaties of verzoeken van initiatiefnemers stellen we eisen aan de huisvesting van arbeidsmigranten en aan een goede begeleiding.

Onze ambities met betrekking tot werken in Montferland:

- ✓ We ondersteunen bedrijven bij leerwerkopleidingen, zodat zij extra begeleiding kunnen bieden en de kandidaat geen beroep meer hoeft te doen op een uitkering.
- ✓ We zorgen voor goede huisvesting van arbeidsmigranten.
- ✓ We maken permanente bewoning op vakantieparken onmogelijk en gaan er actief op handhaven.

- ✓ We zorgen ervoor dat zoveel mogelijk mensen kunnen genieten van de mooie omgeving, we verbreden de doelgroepen met betrekking tot recreatie en toerisme.
- ✓ We verruimen de winkeltijden, de vrijheid om open te gaan ligt bij de ondernemers zelf.
- ✓ We zorgen voor een goede balans tussen grootschalige economische belangen en kleinschalige lokale initiatieven, we streven naar locals for locals. We stimuleren en faciliteren nieuwe kleine lokale initiatieven, zoals startups door jongeren, kansen in de recreatieve en toeristische sector en lokale foodproductie of -verkooppunten.
- ✓ Bij nieuwe (grootschalige) bedrijventerreinen zorgen we voor een goede landschappelijke inpassing en staat een duurzame inrichting centraal.

2. D66 kiest voor ambitie op het gebied van duurzaamheid, groen en klimaat

D66 werkt aan een duurzame samenleving. We willen onze fysieke leefomgeving op een positieve manier toekomstbestendig maken. We hebben groot respect voor natuurwaarden. We dienen respectvol met onze leefomgeving om te gaan. D66 staat voor het stoppen van het uitputten van de aarde. De vervuiler betaalt. D66 Montferland wil een zo ambitieus mogelijk klimaatbeleid uitvoeren. Om de ambities in dit hoofdstuk kracht bij te zetten, willen we een deel van NUON-reserve en reserve Grondexploitatie benutten.

We investeren in de energietransitie

De energietransitie leidt tot een transformatie van ons landschap. De basis is en blijft de lokale kwaliteit van de omgeving. Tegelijkertijd loopt D66 er niet voor weg dat de energietransitie leidt tot een ruimtelijke verandering. We zetten in op zowel mitigatie als adaptatie.

Ons standpunt dat het nu tijd is om te handelen, maakt dat bestaande technieken op een verantwoorde wijze een plek moeten krijgen. Daar waar het landschap kwetsbaar is, zijn we voorzichtig. Daar waar het landschap een hoge draagkracht heeft, kan er een tandje bij. Windmolens en zonneparken in bestaande, kwetsbare natuur is volgens D66 niet haalbaar. De ontwikkeling van nieuwe natuur inclusief extensieve energieopwekking ziet D66 als een kans. Ook zien we veel kansen in multifunctioneel ruimtegebruik zoals energieopwekking met bijvoorbeeld, recreatie en voedselproductie. Zonneparken moeten op een zodanige manier worden vormgegeven, dat de bodemkwaliteit en biodiversiteit verbetert.

Onze ambities met betrekking tot duurzaamheid:

- ✓ Wij streven ernaar dat de gemeente Montferland in 2030 energieneutraal is.
- ✓ D66 wil een versnelling van de warmtetransitie, door bij alle nieuwe initiatieven uit te gaan van een warmte-alternatief.
- ✓ We staan een realistische hoeveelheid grondgebonden zonneparken toe
- ✓ We staan kleine windturbines (circa 30 meter) op erf toe.
- ✓ We bieden ruimte aan grootschalige energieopwekking in de gemeente, waarvan inwoners en bedrijven zelf ook kunnen profiteren.
- ✓ We versterken de lokale elektriciteitsinfrastructuur, zoals meer laadpalen voor elektrische auto's en oplaadpunten voor elektrische fietsen.
- ✓ We bieden meer mogelijkheden voor huizenbezitters om zelf te verduurzamen, door passende subsidiemogelijkheden.
- ✓ De gemeente Montferland geeft het goede voorbeeld: het machinepark van de gemeente is elektrisch en reststromen worden duurzaam hergebruikt of op verantwoorde wijze verwerkt.
- ✓ We zorgen ervoor dat in elk nieuw beleidsstuk een duurzaamheidsparagraaf wordt opgenomen.

We hebben zorg en aandacht voor het landschap

Om de draagkracht van ons landschap toekomstbestendig te maken is verandering nodig. De energietransitie, het produceren van voedsel, uitbreiding van natuur en woningbouw zijn grote ruimtevragers. De kern van het handelen is dat D66 wil dat het vanuit een natuurinclusief standpunt gebeurt. Het landschap is de dagelijkse leefomgeving en is een belangrijke pijler van welzijn. Steeds meer mensen willen in hun vrije tijd genieten van ons landschap. Dit vraagt om meer ruimte voor recreëren in het groen. Een waardevolle leefomgeving is ook van economisch belang. Ook voor vele ondernemers is het landschap de basis voor hun activiteiten.

D66 pleit voor de weg van kringlooplandbouw. Daar waar we op gemeentelijk niveau kringlooplandbouw kunnen stimuleren en faciliteren, doen we dat. We willen geurhinder, fijnstof en gezondheidsklachten voorkomen. Landbouw zal meer biologisch worden, er komt minder ruimte voor de intensieve veehouderij en het gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt afgebouwd. Aandachtspunten hierbij zijn het herstel van bodemkwaliteit, betere waterhuishouding en inperking van uitstoot.

Onze boeren mogen niet de dupe worden van de duurzaamheidsambities. In samenwerking met de agrarische sector kijken we naar de kansen om te verduurzamen, waarbij de gemeente zoveel mogelijk ondersteunend is aan het initiatief. Met meer polarisatie in het duurzaamheidsdebat, verkleinen we de kleine kans die we hebben om de aarde leefbaar te houden. Kortom, verduurzamen moeten we allemaal, maar D66 Montferland wil hiervan een gezamenlijke missie maken en de ogenschijnlijk grote meningsverschillen zichtbaar en bespreekbaar maken. D66 is er voor iedereen die naar een duurzaam Montferland streeft.

D66 zet zich in om het groen binnen de gemeente minimaal op peil te houden. D66 wil dat de gemeente het onnodig uitbreiden van woonwijken en bedrijventerreinen in het landelijk gebied voorkomt. Mocht uitbreiding noodzakelijk blijken, dan zien we er op toe dat de kernkwaliteiten van de plek worden behouden en versterkt. D66 wil dat de gemeente er sterk op toe ziet dat inrichtingsplannen een hoog ambitieniveau hebben en gemaakte afspraken worden nagekomen.

D66 wil grootschalig inzetten op het herstel van kruidenrijke bermen, houtwallen, houtsingels, lanen en bomenrijen. De gemeente zet hierbij in op verregaande samenwerking met grondbezitters, natuur- en milieuorganisaties en terrein beherende organisaties. De gemeente zet in op een 'groenblauwe dooradering' van het agrarisch landschap, herstel van groene landschapselementen en natuurvriendelijk beheer van bermen en oevers. Daarbij zetten we in op grensoverschrijdende initiatieven; onze leefomgeving houdt niet op bij de gemeentegrens.

Onze ambities met betrekking tot zorg en aandacht voor het landschap:

- ✓ Wij gaan de komende periode circa 2000 nieuwe bomen aanplanten. Uit onderzoek blijkt dat op gemeentelijk grondgebied daar voldoende plek voor is.
- ✓ We streven ernaar om minimaal 100 hectare nieuwe robuuste natuur in Montferland te ontwikkelen.
- ✓ We onderzoeken aanvullende vormen van bescherming van de natuur zoals vestiging van Nationaal Landschap.

- ✓ We maken een progressieve natuurcompensatieregeling en zetten een gemeentelijk natuur- en landschapsfonds op.
- ✓ We faciliteren verbreding van de landbouw met functies op het gebied van zorg, recreatie, natuur en kleinschalige horeca.
- ✓ We stimuleren opkomende en nieuwe vormen van voedselproductie zoals voedselbossen. Belemmeringen voor dergelijke ontwikkelingen wil D66 zoveel mogelijk tegen gaan.
- ✓ D66 wil dat de voedselproductie kleinschalig of op coöperatieve basis, dicht bij de mensen, plaats kan vinden. Denk hierbij ook aan moes-, school- en volkstuinten, boomgaarden en voedselbosjes in samenwerking met bewoners en vrijwilligers of het ondersteunen van initiatieven zoals "Herenboeren".
- ✓ D66 wil dat de gemeente ervoor zorgt dat de bermen, slootranden en ander groenstructuren in het landschap niet voor een ander doel gebruikt worden dan waarvoor ze bestemd zijn.
- ✓ We gaan handhaven zodra bermen en landschapselementen sluipenderwijs en illegaal omgevormd worden voor agrarische functies.
- ✓ We zorgen ervoor dat kwetsbare natuur wordt ontzien van een hoge verkeersdruk
- ✓ We zorgen ervoor dat de gemeente Montferland actief initiatiefnemers informeert over de beschermingsregels uit de Wet Natuurbescherming die voor hen gelden.

We herstellen de biodiversiteit

Klimaatverandering leidt tot meer droogte, hittestress en wateroverlast. Het steeds intensiever benutten van onze leefomgeving maakt dat ook schone lucht en schoon water steeds grotere onderwerpen van aandacht worden. We zien een enorme achteruitgang van soortenrijkdom voor zowel flora als fauna. De invloed van de mens is hierbij essentieel. Voor de leefbaarheid in onze gemeente kunnen we niet zonder biodiversiteit. Ecosystemen en soortenrijkdom zorgen bijvoorbeeld voor een betere kwaliteit van onze leefomgeving. De bevordering van biodiversiteit draagt bij aan de uitstraling van onze gemeente als toeristische trekpleister voor fiets- en natuurliefhebbers en als aantrekkelijke vestigingsplaats.

Gemeentelijk groen is in het verleden te veel gericht op efficiënt onderhoud. Het beheer van groen in onze gemeente mag best iets rommeliger zijn, als dat de biodiversiteit bevordert. Herstel van biodiversiteit is basis voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Particulieren en ondernemers worden gestimuleerd hun groen op natuurvriendelijke wijze te onderhouden. We willen bewoners en organisaties uitdagen om zelf op duurzame wijze groen te beheren of te adopteren.

Onze ambities met betrekking tot herstel biodiversiteit:

- ✓ We stimuleren het gebruik van inheemse en wilde beplanting. Maaibeheer van de gemeente Montferland gebeurt op ecologische wijze.
- ✓ D66 zet dat de natuurwaarde van gemeentelijk groen centraal.
- ✓ We gaan het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen sterk ontmoedigen
- ✓ D66 stimuleert en faciliteert dat erfinrichting vergroend kan worden en bevordert de aanleg van bloemrijke akkerranden .

- ✓ We willen een gedegen monitoring van de ontwikkeling van biodiversiteit in onze gemeente.

We pakken de droogte aan

De afgelopen paar jaren heeft de droogteproblematiek een enorme vlucht genomen waardoor er meer aandacht ontstaat voor dit onderwerp, en terecht. Zonder verandering zullen de gevolgen van droogte steeds duidelijker worden zoals magere of zelfs mislukte oogsten, afstervende beplanting, verdere afname biodiversiteit, schade aan woningen en verdorde tuinen. Zowel de kwaliteit als kwantiteit van oppervlaktewater staat onder druk. Het in toenemende mate onttrekken van grondwater is een bedreiging.

We willen inzetten op initiatieven om buien te benutten voor het vasthouden van regenwater. Ecohydrologische grenzen zijn leidend voor wat kan en mag. Oppervlaktewater willen we niet onnodig afvoeren. Grondwaterstanden moeten daar waar het kan omhoog. D66 wil inzetten op meer natte natuur. Duurzaam waterbeheer is een grensoverschrijdend thema. We zoeken als gemeente nadrukkelijk de samenwerking op met inwoners, ondernemers, het waterschap, provincie, Vitens en milieu- en natuurorganisaties en Duitse overheden. Daarbij ligt de nadruk op het ontwikkelen en uitvoeren van hoge ambities en scherpe keuzes durven maken.

Onze ambities met betrekking tot aanpak droogte:

- ✓ We gaan het onttrekken van oppervlaktewater en grondwater sterk ontmoedigen, sproeien is niet langer vanzelfsprekend.
- ✓ Het afkoppelen van regenwaterafvoer gaan we verplichten, er zijn subsidiemogelijkheden voor inwoners.
- ✓ We zorgen ervoor dat waar regenwater niet direct kan infiltreren, het water opgevangen wordt in bijvoorbeeld een wadi of infiltratiekragen om alsnog lokaal te kunnen infiltreren.
- ✓ We nemen in samenwerking met het waterschap maatregelen om te zorgen dat zowel oppervlaktewater als grondwater van hoge kwaliteit is.

We kiezen voor een groen woongebied

Iedereen heeft recht op een groene leefomgeving. Het vergroenen van onze directe omgeving zorgt ervoor dat natuur de kans krijgt dicht bij huis. Veel van onze dagelijkse activiteiten vindt er plaats. Ook de invulling van de woningbouwopgave gebeurt natuurinclusief. Wat D66 betreft mag het bebouwde gebied niet verder verstenen. Bij nieuwe projecten staat groen in de wijk hoog op de agenda. Projecten waar gebruik wordt gemaakt van natuurlijke materialen, zien wij als de nieuwe standaard. D66 wil lichtvervuiling tegen gaan. Straatverlichting is te vaak synoniem geworden voor veiligheid, terwijl dit lang niet altijd het geval is. Steeds meer mensen ervaren de gevolgen van geluidsoverlast, iets wat onze aandacht heeft.

Een gezonde leefomgeving is een betekenisvolle plek waar mensen elkaar ontmoeten. Het stimuleren van een grote betrokkenheid bij onze buitenruimte kan dit versterken. D66 nodigt dan ook iedereen, bewoners, ondernemers, overheden, corporaties en andere belanghebbenden uit om mee te doen.

Onze ambities met betrekking tot een groener bebouwd gebied:

- ✓ We gaan bewoners actief stimuleren om 'versteende' tuinen aan te pakken en meer groen aan te leggen. Er zijn subsidiemogelijkheden voor inwoners.
- ✓ We zorgen ervoor dat inwoners meer invloed en mogelijkheden hebben om zelf extra groen in de buurt aan te leggen en te onderhouden. Bijvoorbeeld buurttuintjes of een Tiny Forest.
- ✓ Als er groen moet verdwijnen, dan geldt hier het compensatie-plus-principe. Dat betekent dat er elders meer groen aangelegd moet worden, zodat per saldo de totale natuurwaarde toeneemt.
- ✓ We streven ernaar de hoeveelheid versteende oppervlakte te beperken. Verharding wordt voorkomen en waar mogelijk wordt bestaande verharding vervangen voor groen of een milieuvriendelijker alternatief.
- ✓ Lichtvervuiling gaan we tegen. We verwijderen 30% van de openbare verlichting. Inwoners en ondernemers wordt actief benaderd om overvloedig lichtgebruik te beperken.
- ✓ Geluidshinder willen we beperken, bijvoorbeeld door te sturen op verkeersstromen
- ✓ D66 gaat een evaluatie opzetten om te zien wat het grotendeels afschaffen van beeldkwaliteit in onze gemeente heeft opgeleverd.
- ✓ We zorgen voor een betere toegankelijke en bruikbare openbare ruimte, met meer zitplekken en beweegtuinten.

3. D66 kiest voor preventie, een gezonde leefstijl en een toekomstbestendige zorg

D66 wil inzetten op positieve gezondheid. We zetten in op preventie en een gezonde leefstijl en het aanpakken van vermijdbare gezondheidsverschillen. De focus gaat van zorg naar gezondheid. Als het niet lukt, dan zijn we er ook. Binnen het sociaal domein streven we naar het juiste maatwerk. Zorg moet beschikbaar zijn voor iedereen die het nodig heeft. Om het leveren van zorg op lange termijn te kunnen garanderen, moet volgens D66 zorg betaalbaar blijven.

De toekomst van wonen en zorg in de gemeente Montferland laat een duidelijk beeld zien. Het aantal 75-plussers neemt tot 2040 enorm toe. In 2040 is 46% van alle huishoudens 65 jaar of ouder (is nu 34%). Ook neemt het aantal alleenstaanden toe. De druk op de zorg neemt toe, maar ook de druk op de wijken. De beweging om langer en weer thuis te wonen, zorgt ervoor dat er meer woningen nodig zijn, maar vooral dat er een geschikt woningbouwaanbod is.

We bevorderen een gezonde leefstijl

We willen de positieve effecten van een gezonde leefstijl beter en breder onder de aandacht brengen. Voorkomen is beter dan genezen. Daarom wil D66 meer inzetten op preventief beleid ook in de jeugdzorg om inzet van zwaardere middelen te voorkomen.

Vergrijzing is een grote maatschappelijke uitdaging. Het percentage 65-plussers van de Nederlandse bevolking zal aanzienlijk groeien. Cultuur- en sportparticipatie voor ouderen is essentieel voor welzijn, vitaliteit en gezondheid. Het kan ook problemen die met ouderdom gepaard gaan, bijvoorbeeld eenzaamheid en dementie, verzachten of verminderen. Niet alle ouderen zijn kwetsbaar of hebben intensieve zorg nodig. Er is een groot en groeiend aandeel van vitale ouderen. De ouderen van nu willen kwaliteit van leven. Daarbij willen ze midden in de samenleving staan. Actieve cultuur- en sportparticipatie draagt daaraan bij. Max Vitaal willen we nog meer uitbreiden.

We kiezen voor zorg die bereikbaar is voor iedereen die het nodig heeft

We willen werk maken van Pre-mantelzorg. Dat betekent dat we op basis van vertrouwen in de inwoner ruimte willen geven aan initiatieven waarbij wonen en zorg samenkomen. Zo kan bijvoorbeeld al, voordat de zorgvraag er is, extra woongelegenheden gerealiseerd worden om de woonsituatie toekomstbestendig te maken.

Het betaalbaar houden van zorg blijft een grote uitdaging in Montferland. D66 wil een sluitend financieel kader voor het sociaal domein. De inkomsten en uitgaven zijn met elkaar in de pas en is er voldoende ruimte om eventuele tegenvallers op te vangen. D66 beseft als geen ander dat de transformatie in het sociaal domein tijd en geld vraagt. Dit leidt volgens

D66 tot financiële ruimte om via transformatie en maatwerk de zorg en ondersteuning aan inwoners te verbeteren. De komende jaren wil D66 deze lijn verder versterken en invullen. Dit proces willen we zorgvuldig aanpakken en zorgen voor rust.

Onze ambities met betrekking tot gezondheid, sport en zorg:

- ✓ We zetten in op passende zorg en het voorkomen overbehandeling.
- ✓ We zetten in op samenwerking tussen sport, cultuur, gezondheid en zorg door het anders te gaan organiseren zodat met name de gebruikers ervan profiteren.
- ✓ We gaan een toekomstvisie opstellen met betrekking tot de toenemende vergrijzing in de gemeente Montferland en het gezond ouder worden.
- ✓ We blijven inzetten op breedte sport en sport als middel. En blijven werken binnen de samenwerking Achterhoek in Beweging aan andere sportdoelen zoals talentontwikkeling.
- ✓ We continueren de inzet van beweegmakelaars om een gezonde leefstijl te bevorderen.
- ✓ We werken aan de lange termijn beschikbaarheid en betaalbaarheid van de Hulp bij Huishouden en Wet Maatschappelijke Ondersteuning.
- ✓ We zetten volop in op preventie om eventueel misbruik of onbedoeld verkeerd gebruik van middelen of uitkeringen te voorkomen, door cliënten vaker te spreken en te zien door echt contact te maken.
- ✓ We zorgen ervoor dat er voldoende toekomstbestendige sport- en welzijnsaccommodaties op bereikbare afstand zijn in de gemeente Montferland.

4. D66 kiest voor het beste onderwijs

D66 wil het beste onderwijs. De gemeente heeft een belangrijke rol met betrekking tot onderwijshuisvesting en -samenwerking. Dit kunnen we doen door te zorgen voor een inspirerende en gezonde omgeving. Er moet ruimte zijn voor sport en spel. De school is een aantrekkelijke ontmoetingsplek. D66 wil nadrukkelijk blijven investeren in onderwijs. En daar waar mogelijk inzetten op de rijke schooldag om kansenongelijkheid te voorkomen.

We zorgen voor de beste onderwijsvoorzieningen

De onderwijsvisie is een belangrijk uitgangspunt bij de ontwikkeling van de voorzieningen. Scholen krijgen prioriteit bij verduurzaming. Het nieuwe schoolgebouw (IKC) in 's-Heerenberg moet een voorbeeld worden op gebied van hergebruik en duurzaamheid. De gemeente zorgt voor energieneutrale schoolgebouwen. Een gezond en veilig binnenklimaat wordt gecombineerd met educatie. Scholen worden de inspiratiebron voor verdere verduurzaming. Kennis en kunde vanuit gemeentelijke organisatie biedt hiervoor ondersteuning.

We kiezen samenwerking

Daadwerkelijke aandacht voor kwetsbare gezinnen. Door COVID-19 weten we nog beter dat veel kinderen van de school en opvang afhankelijk zijn als het gaat om veiligheid, geborgenheid en een gezonde omgeving waarin het zich kan ontwikkelen. Het gezin en de buurt waarin het kind zich bevindt kan dat niet altijd bieden. Wij blijven investeren in schoolmaatschappelijk werk, toegevoegd aan elk schoolteam, met aandacht voor het gezin en buurt. Juist de scholen en de kinderopvang zijn vindplaatsen van problematiek en laagdrempelig toegankelijk voor ouders. Sla als gemeente een arm om het gezin, want vroegtijdig ondersteunen is beter en uiteindelijk goedkoper dan achteraf repareren.

Focus op voor- en vroegschoolse educatie. In onze gemeente zien we dat sommige kinderen al met een bijna onoverbrugbare achterstand aan hun schoolloopbaan beginnen. Dat is vaak een taal- en een sociale ontwikkelachterstand. Daardoor loopt het kind structureel achter de feiten aan en wordt een structurele teleurstelling gekweekt. We willen niet dat kinderen al vroegtijdig op achterstand komen.

Regionale inhoudelijke samenwerking tussen de vier Liemerse gemeenten en in de Achterhoek. Als onderwijs- en opvangorganisaties merken we dat regionaal belang vaak het organisatiebelang overstijgt zeker als het de leerling en ook inwoner aangaat. Het verbaast ons steeds weer dat iedere gemeente opnieuw zelf op zoek gaat naar de ultieme oplossing, terwijl die elders binnen de Liemers al op de plank ligt. Hoewel elke gemeente z'n eigen charme heeft, is die gemeente niet dusdanig uniek dat er niet veel meer samen gedaan kan worden. Het is nog maar de vraag of je alleen sneller gaat, maar wij zijn ervan overtuigd dat je samen verder komt.

Onze ambities met betrekking tot onderwijs in Montferland:

- ✓ We blijven investeren in onderwijs en dan met name in goede onderwijshuisvesting. De ontwikkeling van het Integraal Kind Centrum (IKC / brede school) in 's-Heerenberg is een prachtig voorbeeld, waarbij samenwerking met andere maatschappelijke partners gestimuleerd wordt.
- ✓ We zorgen voor een goede samenwerking met buurgemeenten op het gebied van onderwijs, zodat ook het voortgezet onderwijs voor ieder kind toegankelijk is.
- ✓ Groene schoolpleinen, waar kinderen actief buiten kunnen spelen en leren, zijn de norm in Montferland, de gemeente stimuleert en faciliteert een goede inrichting
- ✓ We stimuleren een rijke en gezonde schooldag door het aanbieden van bijvoorbeeld een gezond ontbijt of lunch.
- ✓ Bij de inrichting van de openbare ruimte stimuleren we dat kinderen en ouders op de fiets of te voet naar school komen, de auto is te gast.
- ✓ We bieden programma's aan scholen om kinderen in aanraking te laten komen met de lokale democratie
- ✓ D66 gaat natuureducatie stimuleren.
- ✓ We willen dat ieder kind dezelfde kansen krijgt. We blijven zorgen voor schoolmaatschappelijk werk en ouderondersteuning op basisscholen om kansenongelijkheid tegen te gaan.

5. D66 kiest voor kansengelijkheid en gaat uit van de kracht van mensen zelf

In Montferland laten we iedereen vrij, maar niemand vallen. Iedereen die in Montferland woont of komt wonen, moet zich welkom voelen. Kansengelijkheid staat voorop. We zijn er niet alleen voor de mondige inwoners, maar ook voor de grote meerderheid. Vertrouwen is de basis waar vanuit we handelen.

We zorgen ervoor dat iedereen kan meedoen

Ieder moet op z'n eigen manier mee kunnen doen. Ieder vanuit zijn eigen kracht met respect voor keuzevrijheid. Ook de minder mondige inwoner wordt vertegenwoordigd. Iedereen die in Montferland komt wonen wordt welkom geheten en wegwijs gemaakt. De krachten van Montferland worden hierbij benut. We willen er voor zorgen dat ons rijke verenigingsleven ook toegankelijk is voor nieuwkomers door de bekendheid ervan te bevorderen. Ook onze welzijnsvoorzieningen spelen een cruciale rol om te zorgen dat iedereen mee kan doen en we willen daarom investeren in partnerschap. Op uitsluiting van minderheden is D66 faliekant tegen.

Onze ambities met betrekking tot inclusiviteit:

- ✓ We tolereren discriminatie en racisme niet. Er wordt actief beleid gevoerd om dit tegen te gaan, door ook programma's aan te bieden aan basisscholen.
- ✓ D66 streeft er naar om van Montferland een regenbooggemeente te maken. Een Regenbooggemeente is een gemeente die actief beleid ontwikkelt voor de acceptatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele, transgender, en intersekse personen (LHBTI's).
- ✓ We gaan uitbuiting van arbeidsmigranten tegen en zorgen voor kaders, die moeten leiden tot menswaardige huisvesting.
- ✓ Er wordt meer ingezet op het voorkomen van schulden, vooral bij huishoudens met kinderen.
- ✓ We bestrijden de energiearmoede, door actief samen te werken met verschillende beleidsterreinen in een wijk en de doelgroep in beeld te krijgen.
- ✓ De gemeente Montferland levert een realistische bijdrage aan de opvang van asielzoekers
- ✓ We zorgen ervoor dat iedereen die zich inschrijft in Montferland een welkomstpakket krijgt met daarin onder andere informatie over lokale gebruiken.

We kiezen voor de inwoner die zelf aan zet is

D66 vertrouwt op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. D66 wil dat de overheid deze kracht, vindingrijkheid en creativiteit ondersteunt en ruimte geeft. De sleutel voor verandering ligt bij mensen zelf en D66 wil dat de overheid daarbij aansluit. Wat mensen voor zichzelf en anderen kunnen doen is veel belangrijker en effectiever dan wat de overheid in veel gevallen kan doen.

Montferland wil samenwerken vanuit een gemeenschappelijke basis waarbij de uitkomst niet vooraf vast staat. We willen ruimte geven aan samenwerkingsverbanden die organisch ontstaan. D66 wil effectieve en doelmatige participatie. Participatie dat aansluit belevingswereld inwoners. Participatie wil D66 meer project gestuurd inzetten. Betrokkenen blijken vaak boordevol goede ideeën te zitten. Deze kennis en ervaring willen we meer aanboren en benutten.

We willen participatie niet te pas en te onpas wordt ingezet. Niet ieder onderwerp leent zich voor participatie. Soms kan de gemeente slechts informeren. De mogelijkheden van eigentijdse communicatiemiddelen wordt ingezet. Een goede digitale toegankelijkheid is van groot belang. Inwoners die niet digitaal vaardig zijn, worden extra ondersteunt.

Onze ambities met betrekking tot 'de inwoner aan zet':

- ✓ D66 wil inwoners, ondernemers en organisaties uitdagen om zelf initiatieven te ontplooiën, waarbij de gemeente ondersteunt en faciliteert in de uitvoering.
- ✓ We stellen (eenmalig) middelen beschikbaar om initiatieven op gang te helpen.
- ✓ We zetten het Burgerpanel "Montferland Spreekt" blijvend in om een goed beeld te krijgen van de behoefte van de inwoners van Montferland en we nemen de uitkomsten mee bij beleids- of besluitvorming.

We kiezen voor een faciliterende gemeente

De gemeente zoekt samenwerking met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Het is niet de gemeente die bepaalt, maar samen met inwoners komen we tot mooie voorstellen. De beleving van inwoners staat hierbij centraal.

Communicatie met de gemeente gaat nog te vaak mis. D66 wil dat er de komende periode verdere stappen gezet worden om de communicatie tussen inwoners en de gemeente te verbeteren. Door informatieachterstanden bij inwoners te beperken zorgen we voor eerlijke processen.

Onze ambities met betrekking tot een faciliterende gemeente:

- ✓ We zetten volop in om structurele verbetering op het gebied van communicatie te realiseren.
- ✓ Bij impactvolle ontwikkelingen laten we betrokkenen meeprofiteren.
- ✓ We zijn er voor mensen die in de knel komen met de overheid, we ondersteunen die inwoners waar nodig.
- ✓ We brengen de gevolgen van de toeslagenaffaire in onze gemeente in kaart en zetten ons actief in om de ontstane schade tegen te gaan.
- ✓ Samen met ondernemers werken we aan een plan voor dakloze arbeidsmigranten waarbij opvang en een programma voor terugkeer naar huis deel uitmaakt.
- ✓ D66 wil onderzoeken of een coffeeshop in de gemeente Montferland haalbaar is.

6. D66 kiest voor een slagvaardig, betrouwbaar en integer bestuur

De visie van D66 is vooruit durven kijken. We tonen leiderschap. We zetten op hoofdthema's een stip op de horizon en durven op de weg daar naartoe keuzes te maken. Dat doen we op basis van cijfers en argumenten. De kerngedachte is om te handelen naar wat goed is voor de inwoners van Montferland. We kiezen voor een slagvaardige en betrouwbare gemeente om dat te bewerkstelligen.

Wij kiezen voor een integer bestuur

D66 staat voor bestuurlijke vernieuwing. We kiezen niet voor incidentenpolitiek, maar structurele oplossingen voor de toekomst. We willen bijdragen aan het zelfreflectief vermogen in het Montferlandse bestuur en herstel van de politieke verhoudingen. Ook willen we een versteviging van de gemeentelijke organisatie. De rek is eruit. We willen in kaart brengen wat er nodig is voor een toekomstbestendige, slagvaardige en wendbare gemeentelijke organisatie.

Integere bestuurders (raadsleden en wethouders) en ambtenaren zijn een basisvoorwaarde voor het vertrouwen van inwoners in het gemeentelijk handelen. Integriteit heeft ook alles te maken met kwaliteit en professionaliteit. Om de integriteit hoog te houden staan allereerst individuele politici en ambtenaren aan de lat. Daarnaast zijn college en raad gezamenlijk verantwoordelijk voor een goed integriteitsbeleid en het periodiek agenderen van het thema integriteit. D66 wil dit onderwerp nadrukkelijk op de agenda zetten in de komende raadsperiode. D66 wil de (verplichte) integriteitscode direct bij de start van een nieuwe regeerperiode herzien. Raads- en collegeleden geven het goede voorbeeld.

Onze ambities met betrekking tot lokaal bestuur:

- ✓ Een inwoner moet kunnen vertrouwen op de gemeente. Er mag geen sprake zijn van willekeur en ongelijkheid bij het behandelen van zaken. Integriteit krijgt daarom extra aandacht, de integriteitscode voor volksvertegenwoordigers wordt geactualiseerd.
- ✓ We gaan voor een slagvaardige gemeentelijke organisatie, we gaan kritisch kijken wat nog wel en niet gedaan kan en moet worden.
- ✓ We gaan het menselijke gezicht van de gemeente vergroten, de ambtenaren laten zich meer zien op straat of in de wijk en ze zijn makkelijker benaderbaar.
- ✓ We zorgen voor een integrale benadering vanuit de gemeente. We gaan minder denken vanuit organisatiestructuren en regels, maar meer vanuit de vraag van Montferlanders en werken vanuit de bedoeling.
- ✓ We starten een traject op met als doel deregulering en een herziening van het bestaande handhavingsbeleid. Waar regels gelden, gaan we handhaven.
- ✓ We streven naar een multidisciplinaire en regionale samenwerking met betrekking tot ondermijning. Binnen de gemeente Montferland is geen ruimte voor criminele activiteiten.
- ✓ We hanteren een hoge standaard wat betreft digitale veiligheid.

We kiezen voor regionale samenwerking

D66 denkt en handelt grensoverschrijdend met kaders. Gemeenschappelijke Regelingen moeten duidelijke prestatieafspraken bevatten. Samenwerkingsverbanden moeten helder, transparant en navolgbaar zijn.

De afgelopen periode is gestart met een proces om de koers van de gemeente ten opzichte van de regio te bepalen. Kiezen we voor de Achterhoek, de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen of beide regio's? Ook de vraag of de gemeente Montferland voldoende bestaansrecht heeft, wordt de komende periode beantwoord. De uitkomst van het traject 'Koersbepaling' staat nog niet vast. D66 laat alle opties open, ook als dat betekent dat de gemeente Montferland in de toekomst geen zelfstandige gemeente blijft. D66 maakt daarbij een keuze op rationale gronden. Een keuze gebaseerd op de drie speerpunten die D66 belangrijk vindt voor de gemeente Montferland:

1. behoud van en investeren in de groene leefomgeving;
2. vooruitstrevend in klimaat en duurzaamheid;
3. welke regio kent een vergelijkbare problematiek, cultuur en leefpatronen en past daardoor het beste bij de identiteit van Montferland.

Onze ambities met betrekking tot regionale samenwerking:

- ✓ We gaan het traject 'Koersbepaling' afronden om tot een gedegen toekomstperspectief te komen, waarbij alle opties serieus onderzocht worden
- ✓ We werken gezamenlijk aan kaders voor regionale samenwerking
- ✓ We willen de democratische legitimiteit van samenwerkingsverbanden versterken

We zorgen ervoor dat de gemeentelijke financiën op orde zijn

D66 staat voor een solide financieel beleid. Dat betekent dat de meerjarenbegroting van de gemeente sluitend is, risico's beheersbaar zijn en reserves op orde zijn. Eventuele tekorten worden in de betreffende jaren opgevangen en meevallers worden besteed aan het realiseren van onze inhoudelijke speerpunten. Financiële reserves worden incidenteel ingezet en niet om gaten in de begroting te dichten.

Als het gaat om lokale belastingen voert D66 een gematigd beleid. D66 zet zich in voor het niet verhogen dan wel verlagen van de lokale lasten. Waar mogelijk wordt het principe 'de vervuiler betaalt' toegepast. D66 wil actief sturen met geld binnen de bestaande begrotingsomvang, om zo doelen te realiseren. D66 wil dat deze gelden gericht worden ingezet om onze belangrijkste ambities te realiseren zoals investeren in duurzaamheid, cultuur, maatwerk in welzijnsvoorzieningen, groen en goede infrastructuur.

Onze ambities met betrekking tot financiën:

- ✓ We houden de financiën op orde. Een structureel sluitende begroting is het doel
- ✓ We zijn terughoudend met het aangaan van grote financiële risico's.
- ✓ We streven er naar om voldoende reserves te houden om tegenvallers op te kunnen vangen.
- ✓ Bij het subsidiebeleid willen we sterker sturen op doelen en minder uitgaan van structurele subsidies en meer uitgaan van opstart- of eenmalige subsidies voor projecten of activiteiten.
- ✓ We willen het principe 'de vervuiler betaalt' sterker maken, door de afvaltarieven daar op aan te laten sluiten.
- ✓ We gaan een gespecialiseerde subsidie-ambtenaar aanstellen, die actief externe geldstromen gaat aantrekken zoals subsidies bij andere overheden zoals rijk, provincie en Europa.

Bijlage 1: Onze vijf richtingwijzers

D66 Montferland hanteert de vijf richtingwijzers in de D66-traditie. De richtingwijzers geven ons houvast bij het politieke handelen in de gemeenteraad en bij de kern van ons verkiezingsprogramma.

1. Vertrouw op de eigen kracht van mensen

Wij vertrouwen op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. Daarom zien we de toekomst met optimisme tegemoet. Mensen zijn zo creatief dat ze steeds opnieuw zelf oplossingen vinden. Wij willen dat de overheid deze kracht, vindingrijkheid en creativiteit van mensen ondersteunt en ruimte geeft. De sleutel voor verandering ligt bij mensen zelf en wij willen dat de overheid daarbij aansluit. Wat mensen voor zichzelf en anderen kunnen doen is veel belangrijker en effectiever dan wat de overheid kan doen.

2. Streef naar een harmonieuze en duurzame samenleving

Wij willen de wereld om ons heen tegemoet treden met respect en mededogen. Dat geldt voor de mensen om ons heen en voor onze omgeving. De aarde is niet van ons en dus geen gebruiksartikel. We willen stoppen met het uitputten en vervuilen van onze leefomgeving. We willen dat in de discussie over natuur en milieu niet het behoud, maar de aantasting van natuur en milieu beargumenteerd wordt.

3. Denk en handel internationaal

Samenlevingen zijn op steeds meer verschillende manieren met elkaar verbonden. Wij staan open voor de gehele wereld en sluiten niemand uit. Bij alles wat we doen, vragen we ons steeds af welke effecten dat heeft op anderen in deze wereld. Wij onderkennen dat Europa steeds meer ons binnenland wordt. Internationale samenwerking en economische vooruitgang zijn de sleutels naar een wereld met minder oorlog en conflicten. Daarbij handelen wij steeds pragmatisch, nuchter en op basis van feiten.

4. Koester de grondrechten en gedeelde waarden

De fundamentele waarden van onze samenleving zijn vrijheid voor en gelijkwaardigheid van ieder mens, ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid, gerichtheid of herkomst. Lichamelijke integriteit, geweldloze oplossing van belangenconflicten en een respectvol gehanteerde vrijheid van meningsvorming en uiting, inclusief respect voor onze democratische rechtsstaat, zijn voor ons centrale waarden. Die waarden zijn universeel en zonder meer bovengeschikt. Wij beschermen de grondrechten van onszelf en anderen.

5. Beloon prestatie en deel de welvaart

Mensen zijn niet gelijk, wél gelijkwaardig. Mensen zijn verschillend en wij willen dat de overheid ruimte laat voor die verschillen. Wij streven naar economische zelfstandigheid voor zoveel mogelijk mensen en vinden dat mensen die uitmuntend presteren daarvoor een beloning verdienen. Wij willen een dynamische, open samenleving waarin iedereen de ruimte krijgt om zijn eigen beslissingen te nemen en iedereen zich op zijn eigen manier kan ontwikkelen. Wij vinden het vanzelfsprekend om welvaart met elkaar te delen. We willen dat zoveel mogelijk mensen meedoen in het maatschappelijk en economisch proces, want daar worden we allemaal beter van. Voor mensen die zichzelf niet kunnen redden dragen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid.